

Inkomstfördelningsundersökningen 2001 (HEK)

- preliminär version

Producent: Statistiska centralbyrån
Programmet för ekonomisk välfärd
701 89 Örebro

Förfrågningar: Kjell Jansson
Telefon: 019 – 17 65 40
E-post: kjell.jansson@scb.se

Åsa Karlsson
Telefon: 019 – 17 68 82
E-post: asa.karlsson@scb.se

Petter Lundberg
Telefon: 019 – 17 60 15
E-post: petter.lundberg@scb.se

Innehåll

SAMMANFATTNING	4
INKOMSTUTVECKLINGEN 1991-2001.....	5
HUSHÅLLENS FÖRVÄRVSINKOMST ÖKADE UNDER 2001.....	5
HUSHÅLLENS DISPONIBLA INKOMST FORTSATTE ATT STIGA	6
ATT MÄTA EKONOMISK STANDARD	7
FORTSATT EKONOMISK ÅTERHÄMTNING FÖR BARNFAMILJER.....	8
KAPITALVINSTER HÖJDE INKOMSTERNA	9
STARK UTVECKLING FÖR DE UNGA UNDER 2001	10
INKOMSTSPRIDNINGEN 1991-2001	12
MINSKAD INKOMSTSPRIDNING UNDER 2001	12
NEGATIV INKOMSTUTVECKLING FÖR HUSHÅLL MED HÖG INKOMST UNDER 2001.....	12
BÖRSNEDGÅNG MINSKADE INKOMSTSPRIDNINGEN UNDER 2001.	13
HUSHÅLL MED HÖG INKOMST HAR ÖKAT SINA INKOMSTER MEST 1991-2001.....	14
FAKTA OM STATISTIKEN.....	16
SÅ GÖRS STATISTIKEN	16
TILLFÖRLITLIGHET	16
DEFINITIONER.....	16

Sammanfattning

Hushållens sammanräknade förvärvsinkomst, det vill säga inkomsten från tjänst och näringsverksamhet, ökade med mer än 3 procent under 2001. Ökningen var störst för sammanboende hushåll. Förändringarna avser medianvärde i fasta priser.

Hushållens disponibla inkomster, det vill säga inkomsterna efter skatt och när alla bidrag lagts till, har stigit för varje år sedan 1996. Inkomstökningen var särskilt stor under åren 1999 och 2000. Resultaten för 2001 visar att hushållens inkomster fortsätter att stiga, då medianinkomsten steg med nästan 3 procent. Hushållen med de högsta inkomsterna har på grund av minskade kapitalvinster haft en negativ inkomstutveckling under 2001. Om man tittar på utvecklingen mellan åren 1991 och 2001 har hushåll med relativt hög inkomst ökat sin inkomst mer än hushåll med relativt låg inkomst.

Oftast har sammanboende hushåll haft en bättre inkomstutveckling än ensamstående. Det gäller såväl under 2001, som under hela den undersökta perioden.

Barnfamiljerna var en av de grupper som drabbades hårt under 1990-talets lågkonjunktur. Under de senaste åren har det dock skett en ekonomisk återhämtning för denna grupp. Det är en utveckling som fortsätter under 2001.

Under 2001 är det hushåll i åldrarna mellan 18 och 44 som har ökat sin inkomst mest. Allra bäst inkomstutveckling har de unga hushållen i åldrarna 18 till 24 år haft. Detta gäller endast förändringen det senaste året. Om man istället undersöker inkomstutvecklingen under hela perioden 1991 till 2001 är resultatet ett helt annat. De yngsta hushållen, som under 2001 ökat sin inkomst mest, är de hushåll som har haft den sämsta utvecklingen under den längre tidsperioden. De ensamstående med barn är en annan grupp som har haft en relativt svag inkomstutveckling mellan åren 1991 och 2001. Bäst utveckling, sett över hela perioden, har de äldre pensionärerna haft. Denna grupp hade en betydligt bättre ekonomi 2001 än de som var äldre pensionärer 11 år tidigare hade.

Hushållens inkomster ökar även när kapitalvinsterna inte är medräknade. Inkomstutvecklingen exklusive kapitalvinst påminner om utvecklingen när kapitalvinsterna är medräknade.

Tidigare publikationer från SCB har visat hur inkomstspridningen stadigt har ökat sedan 1980-talets början. Den uppmätta spridningen har aldrig varit större än vad den var under 2000. Kapitalvinsterna är mycket ojämnt fördelade bland hushållen och påverkar därför i hög grad inkomstspridningen. Resultaten från 2001 visar att inkomstspridningen minskar när kapitalvinsterna är medräknade, medan den fortsätter att öka när kapitalvinsterna exkluderas. Den minskade inkomstspridningen inklusive kapitalvinst kan till stor del förklaras av att kapitalvinsterna var exceptionellt höga år 2000.

Denna rapport bygger på ett preliminärt register. Den definitiva redovisningen är planerad att publiceras i maj 2003.

Inkomstutvecklingen 1991-2001

Hushållens förvärvsinkomst ökade under 2001

I tabell 1 nedan presenteras utvecklingen av den sammanräknade förvärvsinkomsten för olika hushållstyper. Förvärvsinkomsten speglar hushållens löpande inkomster, d.v.s. skattepliktiga inkomster exklusive kapitalinkomster. I inkomsten ingår bl.a. inkomster från arbete men också pensioner. Inkomsterna redovisas i nominella belopp i 2001 års priser. Ingen justering har gjorts som tar hänsyn till att hushållen har olika sammansättning.

Medianinkomsten har ökat för varje redovisat år. År 2001 var medianinkomsten för samtliga hushåll 248 400 kronor, vilket var drygt 16 procent mer än vad inkomsten var 1991. Sammanboende hushåll har under 2001 ökat sin inkomst mer än vad ensamboende och ensamstående hushåll har gjort. Allra bäst inkomstutveckling hade de mellan 18 och 29 år utan barn. Detta gäller både bland ensam- och sammanboende hushåll. Sämst inkomstutveckling har de mellan 50 och 64 år haft. Deras inkomst ökade under 2001 med mindre än 1 procent. Trots den svaga inkomstutvecklingen under 2001, hade de i jämförelse med andra åldersgrupper en relativt hög inkomst.

Tabell 1. Sammanräknad förvärvsinkomst 1991 och 1996-2001. För samtliga hushåll efter hushållstyp. Medianvärden i tkr och 2001 års priser. Preliminära uppgifter för 2001.

Hushållstyp	1991	1996	1997	1998	1999	2000	2001 prel.	01/00 i %	01/91 i %
Samtliga hushåll 18- år	213,5	213,8	222,7	227,5	235,8	240,0	248,4	3,5	16,3
Ensamboende/Ensamstående	139,7	140,6	146,5	150,4	159,1	160,5	162,4	1,2	16,3
Ensamboende 18-29 år	144,8	113,0	124,4	114,3	140,8	129,6	139,8	7,9	-3,4
Ensamboende 30-49 år	175,3	179,7	187,5	191,1	199,3	203,1	209,4	3,1	19,4
Ensamboende 50-64 år	169,6	178,0	184,7	190,5	193,3	199,9	201,3	0,7	18,7
Ensamboende 65-74 år	123,0	130,3	131,5	131,2	138,4	135,1	137,4	1,7	11,7
Ensamboende 75- år	74,2	84,9	88,4	92,6	101,3	101,3	103,0	1,6	38,8
Ensamstående med barn 0-17 år	151,3	150,7	158,3	168,9	180,0	181,3	191,0	5,4	26,2
Övriga ensamstående utan barn	258,1	235,1	262,5	268,5	279,0	273,2	288,6	5,6	11,8
Sammanboende	337,6	347,7	364,9	380,4	393,3	405,3	413,8	2,1	22,6
18-29 år utan barn	312,3	295,9	314,5	318,4	343,1	322,4	360,5	11,8	15,4
30-49 år utan barn	371,2	385,2	401,9	426,6	435,7	457,8	472,7	3,2	27,4
50-64 år utan barn	360,0	371,5	385,1	398,8	412,9	431,1	432,0	0,2	20,0
65-74 år utan barn	258,0	263,0	268,1	278,8	288,4	291,7	292,3	0,2	13,3
75- år utan barn	171,1	210,8	212,8	223,3	224,8	223,0	229,2	2,8	34,0
Sammanboende med barn 0-17 år	357,7	368,8	386,1	404,6	416,3	433,2	446,2	3,0	24,8
1 barn	363,7	373,5	392,9	406,9	420,5	430,0	449,3	4,5	23,5
2 barn	359,1	374,4	390,7	409,9	426,8	444,8	450,9	1,4	25,6
3+ barn	340,8	346,7	364,0	388,3	391,3	408,5	425,3	4,1	24,8
Övriga sammanboende utan barn	461,9	466,8	481,3	509,7	511,2	534,5	532,3	-0,4	15,2

Anm. I grupperna *övriga* finns inga barn 0-17 år, men minst en övrig vuxen person utöver referenspersonen och hans/hennes ev. maka/Make. Denna övriga person är oftast ett kvarboende barn 18 år eller äldre.

Ensamstående och sammanboende med barn 0-17 år består av minst ett barn 0-17 år samt i förekommande fall andra vuxna, oftast barn 18 år och äldre.

Utvecklingen under hela den undersökta tidsperioden skiljer sig från utvecklingen under inkomståret 2001. De grupper som har ökat sina inkomster mest under 2001 är inte desamma som har haft den bästa inkomstutvecklingen under hela perioden 1991-2001. De unga vuxna utan barn som var den grupp som ökat sin inkomst mest under 2001 är den grupp som har haft sämst inkomstutveckling mellan 1991 och 2001. Den grupp som har ökat sin inkomst mest sett över hela tidsperioden, är de äldsta pensionärerna. Under 2001 hade de som var 75 år en inkomst som var mer än en tredjedel större än vad motsvarande grupp hade 1991. Observera att det inte är samma hushåll som befinner sig i respektive grupp år efter år. Gruppen pensionärer har förändrats över tiden. De som var pensionärer 2001 har i allmänhet högre pension från ATP än de pensionärer som fanns med i undersökningen 1991.

Hushållens disponibla inkomst fortsatte att stiga

Tabell 2 visar den disponibla inkomstens utveckling 1991 och 1996-2001. Den disponibla inkomsten är summan av alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatter och övriga negativa transfereringar. Till den sammanräknade förvärvsinkomsten läggs en hel del inkomster, som t.ex. kapitalinkomster och olika bidrag, samtidigt som skatter, betalt underhållsstöd och återbetalda studielån dras ifrån. Den disponibla inkomsten visar hur mycket hushållen har kvar i handen efter att man har betalat skatter och mottagit transfereringar. Även här är det fråga om nominella belopp i 2001 års priser utan justering för hushållssammansättning.

Under den första hälften av 1990-talet minskade sysselsättningen, karensdagar infördes i socialförsäkringarna och ersättningsnivåerna sänktes. Samtidigt sänktes barnbidragen, värnskatt infördes och för de som förvärvsarbetade infördes egenavgifter. Sammantaget medförde detta att hushållens disponibla inkomster minskade mellan åren 1991 och 1996. För ålderspensionärerna var dock utvecklingen en annan, då deras inkomst fortsatte att stiga. Den främsta förklaringen till pensionärernas positiva inkomstutveckling mellan åren 1991 och 1996 är att gruppen ändrat sammansättning. De som pensionerades hade en högre pension än de ålderspensionärer som var äldre och avled och därmed inte längre ingick i redovisningen.

I takt med att sysselsättningen ökade, ersättningsnivåerna i socialförsäkringarna höjdes och att barnbidragen justerades, förbättrades också hushållens inkomster. Sedan 1996 har hushållens disponibla inkomst stigit för varje år. Under 2001 steg medianvärdet med drygt 3 procent. Den allra bästa inkomstutvecklingen under 2001 hade de unga sammanboende utan barn. Deras medianinkomst steg med 8 procent. Bland de ensamboende är det de i åldrarna 30 till 49 år som ökat sin inkomst mest.

De äldsta pensionärerna har ökat sin disponibla inkomst mest sedan 1991. De ensamboende över 75 år disponerade över en 14 procent högre inkomst 2001 än vad motsvarande grupp gjorde 1991. För de sammanboende över 75 år har utvecklingen varit än bättre. Deras disponibla inkomst var mer än 18 procent högre 2001 jämfört med vad den var 1991.

Tabell 2. Disponibel inkomst 1991 och 1996-2001. För samtliga hushåll efter hushållstyp. Medianvärden i tkr och 2001 års priser. Preliminära uppgifter för 2001.

Hushållstyp	1991	1996	1997	1998	1999	2000	2001 prel.	01/00 i %	01/91 i %
Samtliga hushåll 18- år	180,6	171,1	172,6	173,8	180,3	188,9	194,9	3,2	8,0
Ensamboende/Ensamstående	120,8	112,9	115,4	115,3	123,3	128,0	129,9	1,5	7,6
Ensamboende 18-29 år	119,0	97,2	101,9	99,5	108,0	112,6	113,4	0,7	-4,8
Ensamboende 30-49 år	139,6	126,0	128,2	130,8	135,8	140,7	148,1	5,2	6,1
Ensamboende 50-64 år	136,3	128,1	130,6	132,1	136,7	144,9	144,8	-0,1	6,3
Ensamboende 65-74 år	99,8	104,0	102,9	103,4	107,0	106,4	108,5	2,0	8,7
Ensamboende 75- år	85,1	91,9	91,4	93,1	97,2	96,9	96,9	0,0	13,8
Ensamstående med barn 0-17 år	176,9	167,3	166,2	171,3	177,8	185,6	193,4	4,2	9,3
Övriga ensamstående utan barn	229,4	195,5	204,8	203,6	215,5	219,4	233,3	6,3	1,7
Sammanboende	284,5	262,7	270,0	279,5	290,8	308,8	315,6	2,2	10,9
18-29 år utan barn	252,8	220,0	226,5	232,4	247,8	249,7	269,7	8,0	6,7
30-49 år utan barn	294,7	269,2	277,7	291,2	299,0	321,9	339,0	5,3	15,0
50-64 år utan barn	284,6	266,6	272,9	278,6	290,5	310,0	312,1	0,7	9,7
65-74 år utan barn	205,5	203,1	203,2	207,6	219,1	226,8	224,5	-1,0	9,3
75- år utan barn	153,7	169,8	168,9	174,2	176,8	178,1	180,9	1,6	17,7
Sammanboende med barn 0-17 år	312,8	283,5	290,5	303,4	314,5	335,7	345,3	2,9	10,4
1 barn	306,0	275,9	285,9	293,4	305,6	322,7	337,6	4,6	10,3
2 barn	312,5	285,1	293,0	303,8	317,3	338,4	348,2	2,9	11,4
3+ barn	325,3	289,9	294,7	315,0	317,6	342,9	356,0	3,8	9,4
Övriga sammanboende utan barn	371,9	343,3	354,6	369,1	376,3	399,7	403,7	1,0	8,6

Anm. I grupperna *övriga* finns inga barn 0-17 år, men minst en övrig vuxen person utöver referenspersonen och hans/hennes ev. maka/make. Denna övriga person är oftast ett kvarboende barn 18 år eller äldre.

Ensamstående och sammanboende med barn 0-17 år består av minst ett barn 0-17 år samt i förekommande fall andra vuxna, oftast barn 18 år och äldre.

Att mäta ekonomisk standard

Att mäta och göra relevanta jämförelser av ekonomisk standard mellan olika typer av hushåll är svårt. Ett enpersonshushåll som disponerar över 150 000 kronor har rimligtvis inte samma köpkraft som ett tvåpersonshushåll som disponerar över 300 000 kronor. Detta till trots att de har samma inkomst per capita. De som bor tillsammans delar på gemensamma kostnader som utgifter för t.ex. möbler, tv-licens och telefonabonnemang. För att bättre kunna jämföra disponibel inkomst och ekonomisk standard mellan olika typer av hushåll utnyttjas därför ett viktsystem¹, en så kallad ekvivalensskala – eller konsumtionsenhetsskala. Den bygger på att konsumtionen är relaterad till hushållets sammansättning, när det gäller antal hushållsmedlemmar och deras ålder. Den disponibla inkomsten för varje hushåll divideras med den konsumtionsvikt som gäller för respektive hushåll. I den resterande delen av denna rapport kommer den disponibla inkomsten vara justerad på detta sätt för att man bättre ska kunna göra jämförelser mellan olika typer av hushåll. I tabellerna uttrycks detta som den disponibla inkomsten per k.e.

¹ Se avsnittet under definitioner för en mer ingående beskrivning.

Fortsatt ekonomisk återhämtning för barnfamiljer

I tabell 3 nedan jämförs den disponibla inkomsten per konsumtionsenhet (k.e.), mellan olika typer av hushåll. Sammanboende hushåll har generellt sett en högre justerad disponibel inkomst. De har under 2001 även haft en bättre inkomstutveckling än vad ensamboende och ensamstående hushåll har haft. Allra bäst inkomstutveckling har unga sammanboende utan barn haft. Deras medianinkomst har stigit med 8 procent under 2001. Bland de ensamboende är det de i åldrarna 30 till 49 år som har ökat sin inkomst mest.

Tabell 3. Disponibel inkomst per k.e. inklusive kapitalvinst 1991 och 1996-2001. För samtliga hushåll efter hushållstyp. Medianvärden i tkr och 2001 års priser. Preliminära uppgifter för 2001.

Hushållstyp	1991	1996	1997	1998	1999	2000	2001 prel.	01/00 i %	01/91 i %
Samtliga hushåll 18- år	102,3	95,1	97,0	98,2	103,1	107,9	110,7	2,6	8,2
Ensamboende/Ensamstående	94,8	89,0	89,6	90,5	95,1	97,5	98,6	1,1	4,0
Ensamboende 18-29 år	102,6	83,8	87,8	85,8	93,1	97,0	97,7	0,7	-4,8
Ensamboende 30-49 år	120,3	108,7	110,6	112,8	117,1	121,3	127,6	5,2	6,1
Ensamboende 50-64 år	117,5	110,4	112,5	113,9	117,9	124,9	124,9	-0,1	6,3
Ensamboende 65-74 år	86,1	89,6	88,7	89,2	92,2	91,7	93,5	2,0	8,7
Ensamboende 75- år	73,4	79,2	78,8	80,3	83,8	83,5	83,5	0,0	13,8
Ensamstående med barn 0-17 år	79,9	74,2	73,0	74,5	78,3	80,4	81,9	1,8	2,6
Övriga ensamstående utan barn	104,0	89,0	92,4	93,9	98,2	99,7	106,2	6,5	2,1
Sammanboende	109,6	102,9	105,5	108,5	113,4	120,0	123,0	2,5	12,2
18-29 år utan barn	131,7	114,6	118,0	121,0	129,0	130,1	140,5	8,0	6,7
30-49 år utan barn	153,5	140,1	144,8	151,8	155,7	167,7	176,5	5,3	15,0
50-64 år utan barn	148,2	138,8	142,3	145,1	151,3	161,5	162,5	0,7	9,7
65-74 år utan barn	107,0	105,8	105,9	108,1	114,1	118,1	116,9	-1,0	9,3
75- år utan barn	80,1	88,4	88,0	90,7	92,1	92,8	94,2	1,6	17,7
Sammanboende med barn 0-17 år	97,0	87,3	88,8	92,5	96,0	103,4	107,1	3,6	10,5
1 barn	110,8	100,0	101,6	105,3	110,1	115,2	121,4	5,3	9,6
2 barn	94,8	86,7	88,0	91,9	95,0	102,1	105,0	2,8	10,8
3+ barn	79,1	69,7	71,1	75,4	77,2	82,4	85,0	3,1	7,4
Övriga sammanboende utan barn	125,2	115,0	114,8	120,2	124,3	133,6	133,8	0,2	6,9

Anm. I grupperna *övriga* finns inga barn 0-17 år, men minst en övrig vuxen person utöver referenspersonen och hans/hennes ev. maka/make. Denna övriga person är oftast ett kvarboende barn 18 år eller äldre.

Ensamstående och sammanboende med barn 0-17 år består av minst ett barn 0-17 år samt i förekommande fall andra vuxna, oftast barn 18 år och äldre.

Barnfamiljerna var en av de grupper som drabbades hårt under 1990-talets lågkonjunktur. Det dröjde innan barnfamiljernas inkomst åter nådde upp till samma nivå som i början av 1990-talet. Faktum är att deras ekonomiska standard 1999 fortfarande var lägre än vad den var 1991. Under de senaste åren har dock en återhämtning skett. Den utvecklingen fortsätter under 2001. Både ensamstående och sammanboende hushåll med barn har haft en förhållandevis god inkomstutveckling under året.

Även när man undersöker perioden 1991-2001 har den ekonomiska utvecklingen varit mest gynnsam för de sammanboende. Deras inkomst har stigit med mer än 12 procent, medan motsvarande värde för de ensamboende och de ensamstående är 4 procent. De allra äldsta

pensionärerna har ökat sin inkomst mest. Under de senaste åren tillhör dock pensionärerna den grupp som har haft den svagaste utvecklingen av sina inkomster. Under denna period är det hushållen i aktiv ålder som ökat sin inkomst mest. Det beror på att både sysselsättningen och reallönerna har ökat.

De sammanboende i åldrarna 30-49 år utan barn är en annan grupp, utöver pensionärerna, som har haft en gynnsam ekonomisk utveckling sedan 1991. Denna grupp hade en inkomst som var 15 procent högre 2001 än vad den var 1991.

Man kan konstatera att de ensamstående hushållen har haft en betydligt sämre inkomstutveckling än vad de sammanboende hushållen har haft. De ensamstående i åldrarna 18-29 år har till och med en betydligt lägre inkomst 2001 än vad samma åldersgrupp hade 1991. De ensamstående med barn är en annan grupp, som sett till hela den undersökta perioden, har haft en svag inkomstutveckling. Det är också denna grupp som har den allra lägsta inkomsten. De ensamstående med barn hade under 2001 en disponibel inkomst per k.e. som var mindre än hälften av vad de sammanboende i åldersgruppen 30-49 år hade.

Kapitalvinster höjde inkomsterna

Kapitalvinsterna har sedan 1990-talet ökat kraftigt och därmed fått en större betydelse för hushållens ekonomi. I tabell 4 nedan har kapitalvinsterna² och dess inverkan på skatten plockats bort från den disponibla inkomsten. Inkomsternas utveckling exklusive kapitalvinst liknar utvecklingen inklusive kapitalvinst. Det är samma grupper som har haft en god respektive dålig utveckling på sina inkomster.

Det finns dock en nivåskillnad. Inkomsterna ligger, föga förvånande, högre när kapitalvinsterna är medräknade. Det gäller för samtliga hushållstyper. Kapitalvinster är alltså inget som endast förekommer bland vissa typer av hushåll. Storleken på kapitalvinsterna skiljer sig dock mellan olika typer av hushåll. Störst skillnad inklusive och exklusive kapitalvinst uppvisar de sammanboende i åldrarna 50-64 år utan barn. Deras disponibla inkomst per k.e. är omkring 2 800 kronor större när kapitalvinsterna är medräknade. Sammanboende med 3 eller fler barn är den hushållstyp där kapitalvinsterna spelade minst roll under 2001. Skillnaden var bara 250 kronor per k.e.

² Realisationsvinst kallas från och med inkomståret 2001 för kapitalvinst. Kapitalvinst är den eventuella vinst som uppstår vid försäljning av värdepapper, utländsk valuta, personlig egendom, andel i handelsbolag, fastighet eller bostadsrätt.

Tabell 4. Disponibel inkomst per k.e. exklusive kapitalvinst 1991 och 1996-2001. För samtliga hushåll efter hushållstyp. Medianvärden i tkr och 2001 års priser. Preliminära uppgifter för 2001.

Hushållstyp	1991	1996	1997	1998	1999	2000	2001 prel.	01/00 i %	01/91 i %
Samtliga hushåll 18- år	101,5	93,8	95,7	96,6	100,8	104,9	108,8	3,8	7,2
Ensamboende/Ensamstående	94,0	88,0	88,6	89,4	93,5	95,5	97,2	1,8	3,4
Ensamboende 18-29 år	102,4	83,0	87,1	85,0	92,3	95,0	96,0	1,1	-6,3
Ensamboende 30-49 år	120,2	107,7	110,0	111,2	116,0	119,2	126,0	5,7	4,8
Ensamboende 50-64 år	115,4	108,4	110,9	112,0	115,0	121,6	122,6	0,8	6,3
Ensamboende 65-74 år	86,0	88,7	87,6	87,9	90,4	90,7	92,6	2,1	7,7
Ensamboende 75- år	72,8	78,8	78,3	79,6	82,7	82,1	82,9	1,0	13,9
Ensamstående med barn 0-17 år	79,6	73,5	72,9	73,7	77,7	79,3	80,8	1,9	1,6
Övriga ensamstående utan barn	101,6	87,8	91,3	92,3	97,0	96,5	103,9	7,7	2,3
Sammanboende	108,5	101,2	103,6	106,4	110,3	116,0	121,2	4,5	11,7
18-29 år utan barn	130,9	114,3	117,2	119,4	126,7	127,2	139,4	9,6	6,5
30-49 år utan barn	151,5	139,0	142,9	149,4	152,5	164,8	175,3	6,4	15,7
50-64 år utan barn	146,8	136,7	138,5	142,2	146,7	157,0	159,8	1,8	8,9
65-74 år utan barn	106,6	103,1	104,3	105,4	109,7	111,4	114,2	2,5	7,1
75- år utan barn	78,7	87,5	87,2	89,3	89,7	90,1	92,9	3,1	17,9
Sammanboende med barn 0-17 år	96,2	86,6	87,7	91,2	94,2	101,7	106,2	4,4	10,4
1 barn	109,2	98,6	100,3	103,8	108,1	113,4	119,7	5,5	9,6
2 barn	93,8	86,2	87,3	90,9	93,6	100,4	104,2	3,8	11,0
3+ barn	78,3	69,0	70,2	74,4	76,0	80,6	84,7	5,1	8,2
Övriga sammanboende utan barn	123,9	112,7	112,5	118,2	121,3	128,2	132,5	3,4	7,0

Anm. I grupperna *övriga* finns inga barn 0-17 år, men minst en övrig vuxen person utöver referenspersonen och hans/hennes ev. maka/make. Denna övriga person är oftast ett kvarboende barn 18 år eller äldre.

Ensamstående och sammanboende med barn 0-17 år består av minst ett barn 0-17 år samt i förekommande fall andra vuxna, oftast barn 18 år och äldre.

Stark utveckling för de unga under 2001

Under 2001 hade hushåll i åldrarna 18-44 år en bättre inkomstutveckling än genomsnittet. Allra bäst utveckling på sina inkomster har gruppen 18-24 år haft. Under 2001 ökade de sin inkomst med nästan 8 procent. Hushåll äldre än 44 år hade en svagare, ibland negativ, utveckling av sina inkomster.

Utvecklingen under hela den undersökta perioden är däremot en helt annan, än den under 2001. De yngsta hushållen, som under 2001 ökade sin inkomst mest, är de hushåll som har haft den sämsta utvecklingen mellan åren 1991 och 2001. Deras inkomst har minskat med mer än 7 procent.

I ett tidigare avsnitt konstateras att de allra äldsta pensionärerna är de som hade den bästa utvecklingen mellan åren 1991 och 2001. Samma resultat kan man se i tabell 5. Medianinkomsten för hushåll äldre än 75 år har ökat med mer än 13 procent. Motsvarande värde för samtliga hushåll under samma tidsperiod är drygt 8 procent.

Tabell 5. Disponibel inkomst per k.e. inklusive kapitalvinst 1991 och 1996-2001. För samtliga hushåll efter ålder. Medianvärden i tkr och 2001 års priser. Preliminära uppgifter för 2001.

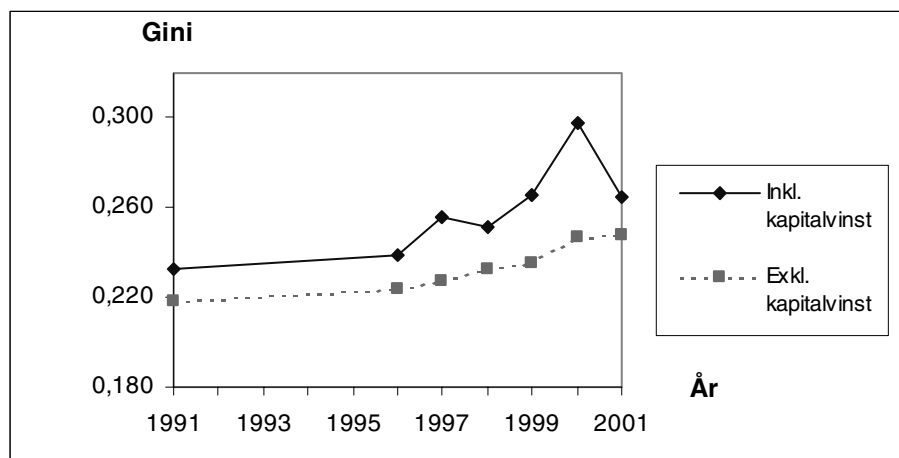
Ålder	1991	1996	1997	1998	1999	2000	2001 prel.	01/00 i %	01/91 i %
Samtliga hushåll 18- år	102,3	95,1	97,0	98,2	103,1	107,9	110,7	2,6	8,2
18 - 24	95,3	73,0	78,1	78,3	81,5	81,9	88,2	7,7	-7,5
25 - 34	106,0	94,4	96,6	99,0	105,9	112,5	117,2	4,1	10,5
35 - 44	100,3	91,4	92,6	93,0	97,5	103,0	108,7	5,4	8,4
45 - 54	123,1	110,4	111,2	114,9	116,7	124,6	126,2	1,3	2,5
55 - 64	128,6	120,0	125,7	127,7	131,4	140,9	139,6	-0,9	8,5
65 - 74	97,0	96,5	97,0	97,5	101,1	101,5	103,6	2,1	6,7
75 -	75,5	81,3	80,8	82,5	85,4	85,7	85,7	0,0	13,5
20-64	110,7	99,9	102,4	103,8	109,5	116,2	119,0	2,4	7,5
65 -	84,0	87,0	86,3	87,7	90,4	90,7	91,7	1,1	9,2

Inkomstspridningen 1991-2001

Minskad inkomstspridning under 2001

Tidigare publikationer från SCB har visat hur inkomstspridningen har ökat sedan 1980-talets början. Figur 1 nedan visar hur inkomstspridningen utvecklats mellan åren 1991 och 2001. Den heldragna kurvan visar spridningen inklusive kapitalvinst, medan den lägre streckade kurvan illustrerar inkomstspridningen exklusive kapitalvinst. Måttet som används kallas Gini-koefficient. Koefficienten kan anta ett värde mellan 0 och 1. Ett högt värde på koefficienten visar på större spridning än ett lågt värde.

Figur 1. Gini-koefficient för disponibel inkomst per k.e., inkl. och exkl. kapitalvinst. Preliminära uppgifter för 2001.

Anm. För åren 1992-1995 används interpolerade värden

Under 1990-talet har spridningen av hushållens inkomster ökat betydligt. Inkomstspridningen fortsatte att öka under år 2000. Den av SCB uppmätta spridningen har aldrig varit större än vad den var under år 2000. Resultaten från 2001 visar på en annan utveckling. Efter ett par år med ökad inkomstspridning, minskar nu spridningen. Inklusive kapitalvinst är minskningen betydande, vilket gör att den hamnar på ungefär samma nivå som under 1999.

När man exkluderar kapitalvinsterna ökar inkomstspridningen något. Ökningen när kapitalvinsterna är bortplockade är för liten för att vara statistiskt säkerställd.

Negativ inkomstutveckling för hushåll med hög inkomst under 2001

Ett annat sätt att illustrera inkomstspridning är att dela in hushållen i tio lika stora grupper, baserade på hur stora inkomsterna är. På så sätt kan man se hur inkomstutvecklingen har varit i olika inkomstskikt och om avståndet mellan de som tjänar mycket respektive litet har ökat eller minskat. De tio procent med de lägsta inkomsterna utgör decilgrupp 1, de tio procent med de näst lägsta inkomsterna utgör decilgrupp 2, o.s.v. I tabell 6 nedan kan man se att inkomstutvecklingen har varit positiv i de flesta av de redovisade inkomstskikten under 2001. Undantaget är värdet för de allra högsta inkomsterna, som istället har minskat kraftigt. Jämfört med vad motsvarande grupp hade året innan har inkomsten sjunkit med nästan 15 procent. I tabell 6 kan man se hur inkomstspridningen har minskat under 2001 genom att värdet för hushållen med de högsta inkomsterna minskat samtidigt som det har ökat för hushållen med de lägsta inkomsterna. Inkomstminskningen för hushållen med de högsta

inkomsterna beror på att kapitalvinsterna var mindre under 2001 än året innan. Kapitalvinsternas betydelse för inkomstspridningen beskrivs mer ingående i avsnittet nedan.

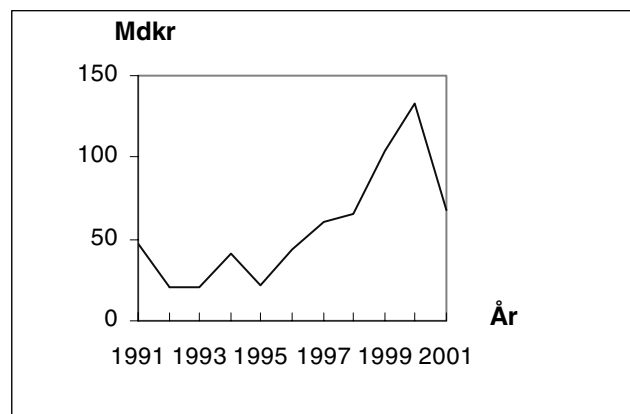
Tabell 6. Disponibel inkomst per k.e. inklusive kapitalvinst i deciler 1991, 1996-2001, samtliga hushåll. Medelvärden i tkr per k.e. i 2001 års priser. Preliminära uppgifter för 2001.

Decilgrupp efter disponibel inkomst per k.e.	1991	1996	1997	1998	1999	2000	2001 prel.	01/00 i %	01/91 i %
1	48,3	43,6	46,4	44,0	44,5	47,1	49,3	4,8	2,3
2	70,8	66,2	67,6	68,7	71,3	72,7	74,3	2,2	4,9
3	79,6	75,7	76,8	78,1	81,1	83,1	84,5	1,8	6,2
4	88,0	83,3	84,3	85,8	89,1	92,0	93,9	2,1	6,8
5	97,5	91,0	92,4	93,8	97,9	102,0	104,7	2,6	7,4
6	107,4	100,2	102,1	103,7	109,1	114,4	116,9	2,1	8,8
7	119,5	111,2	113,9	116,2	122,1	128,4	130,8	1,9	9,5
8	134,3	125,3	129,1	131,5	138,3	145,8	148,7	2,0	10,8
9	153,4	145,6	149,3	152,5	162,2	172,6	174,8	1,3	14,0
10	226,3	218,7	249,1	240,4	270,6	334,0	284,1	-14,9	25,5
Medelvärde	112,5	106,1	111,1	111,5	118,6	129,2	126,2	-2,3	12,2
Felmarginal (±)	1,5	1,2	1,8	1,3	1,3	3,8	1,5		
Median	102,3	95,1	97,0	98,2	103,1	107,9	110,7	2,6	8,2
Gini-koefficient	0,233	0,239	0,256	0,251	0,266	0,298	0,265		
Felmarginal (±)	0,012	0,007	0,010	0,007	0,007	0,019	0,007		

Börsnedgång minskade inkomstspridningen under 2001.

Utvecklingen av kapitalvinsterna mellan åren 1991 till 2001 illustreras i figur 1 nedan. Kurvan visar hur kapitalvinsterna har ökat kraftigt sedan början av 1990-talet. Ökningen kan till stor del förklaras av stigande fastighetspriser och aktiekurser. I sammanhanget kan nämnas att Stockholmsbörsens generalindex steg med nästan 500 procent mellan åren 1991 och 1999.³ Allra störst var kapitalvinsterna under åren 1999 och 2000, då de realiserade beloppen var större än 100 mdkr. Resultaten för 2001 visar hur kapitalvinsterna kraftigt går tillbaka. Minskningen är tillräckligt kraftig för att kapitalvinsterna ska hamna på ungefär samma nivå som precis innan rekordåren 1999 och 2000.

Figur 1. Kapitalvinst 1991-2001, mdkr, i 2001 års priser.

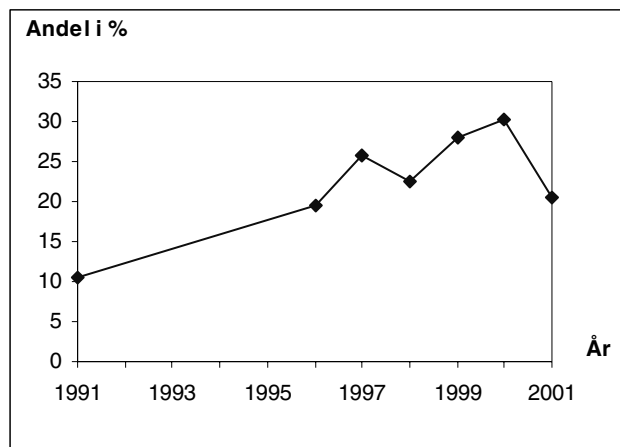

Källa: Totalräknad inkomststatistik, IoF.

³ Rekordåret 2000 – Reavinster och reaförluster, s.16, Rapport 2002, Statistiska centralbyrån

Samtidigt som kapitalvinsterna har ökat, har även andelen av Sveriges hushåll med kapitalvinst ökat. I figur 2 nedan kan man utläsa att det var ca 11 procent av hushållen som redovisade kapitalvinst 1991. År 2000 hade den andelen stigit till över 30 procent. Under 2001 minskade andelen hushåll med kapitalvinst till drygt 20 procent. Trots att andelen hushåll med kapitalvinst har ökat sedan början av 1990-talet, är kapitalvinsterna alltför mycket ojämnt fördelade bland hushållen. Den tiondel av befolkningen som hade de största reavinsterna under 2000, realiserade hela 99 procent av totalbeloppet.⁴

Figur 2. Andelen hushåll med kapitalvinst 1991-2001.
Preliminära uppgifter för 2001.

Anm. För åren 1992-1995 används interpolerade värden.

Det finns ett mycket tydligt samband mellan höga inkomster och höga kapitalvinster. När man rangordnar hushållen efter disponibel inkomst är det främst hushållen med de högsta inkomsterna som har stora kapitalvinster. De minskade kapitalvinsterna under 2001 är förklaringen till att hushållen med de högsta inkomsterna har haft en kraftigt negativ inkomstutveckling under året.

Även om det är relativt vanligt att hushållen har kapitalvinster är det som tidigare påpekats en liten andel av hushållen som står för den största delen. Detta gör att kapitalvinsterna i hög grad påverkar inkomstspridningen. Den rekordhöga inkomstspridningen, som uppmättes för inkomståret 2000, kan till stor del förklaras av att kapitalvinsterna aldrig har varit större. Under 2001 var kapitalvinsterna betydligt lägre än under 2000. Med tanke på kapitalvinsternas betydelse för inkomstspridningen är den minskade inkomstspridningen under 2001 en föga förvånande utveckling. Det ska dock påpekas att kapitalvinsterna i denna urvalsundersökning är underskattade för inkomståret 2001. Det får till följd att inkomstspridningen 2001 kan vara något underskattad.

Hushåll med hög inkomst har ökat sina inkomster mest 1991-2001

Den ökade inkomstspridningen under 1990-talet kan inte enbart förklaras med hjälp av de ökade kapitalvinsterna. Inkomstspridningen har ökat även när kapitalvinsterna exkluderats. Utvecklingen av hushållens inkomster följer ett tydligt mönster. Utan undantag har hushåll med relativt hög inkomst ökat sina inkomster mer än hushåll med relativt låg inkomst. Det

⁴ *Rekordåret 2000 – Reavinster och reaförluster*, s.26, Rapport 2002, Statistiska centralbyrån

gäller oavsett om kapitalvinsterna är medräknade eller ej. I tabell 7 nedan kan man se hur inkomstspredningen har ökat, även när kapitalvinsterna har exkluderats. Hushållen med de allra högsta inkomsterna har dragit ifrån den övriga befolkningen. Denna grupp hade 23 procent högre inkomst under 2001 än vad motsvarande grupp hade 1991. Under samma period har decilgrupp 1, det vill säga hushållen med de allra lägsta inkomsterna, inte ökat sin inkomst alls. Denna grupp har istället en lägre inkomst 2001 än vad motsvarande grupp hade under 1991. De övriga inkomstskikten har ökat sina inkomster med mellan 5 och 13 procent. Utvecklingen inklusive kapitalvinst liknar utvecklingen exklusive kapitalvinst och kan studeras närmare i tabell 6 ovan.

Tabell 7. Disponibel inkomst per k.e. exklusive kapitalvinst i deciler, 1991, 1996-2001, samtliga hushåll. Medelvärden i tkr per k.e. i 2001 års priser. Preliminära uppgifter för 2001.

Decilgrupp efter disponibel inkomst per k.e	1991	1996	1997	1998	1999	2000	2001 prel.	01/00 i %	01/91 i %
1	47,8	42,1	45,4	42,7	42,9	45,8	47,6	4,1	-0,4
2	70,4	65,7	67,0	67,9	70,3	71,5	73,6	2,9	4,5
3	79,2	75,1	76,1	77,2	79,9	81,7	83,7	2,5	5,6
4	87,4	82,5	83,4	84,9	87,6	90,4	92,7	2,6	6,1
5	96,6	89,9	91,1	92,4	96,0	99,6	103,0	3,4	6,6
6	106,4	98,5	100,5	101,7	106,5	111,1	114,8	3,4	7,9
7	118,1	109,3	111,8	113,7	118,7	124,0	128,3	3,5	8,6
8	132,4	122,4	126,1	128,3	133,3	139,9	145,2	3,8	9,7
9	150,6	141,6	144,6	147,7	153,8	162,7	169,9	4,4	12,8
10	203,9	195,5	205,8	211,9	219,6	243,8	250,8	2,9	23,0
Medelvärde	109,3	102,3	105,2	106,8	110,9	117,0	121,0	3,4	10,7
Felmarginal (±)	1,1	0,9	1,1	1,0	0,9	1,2	1,2		
Median	101,5	93,8	95,7	96,7	100,8	104,9	108,8	3,8	7,2
Gini-koefficient	0,218	0,224	0,227	0,233	0,235	0,247	0,248		
Felmarginal (±)	0,006	0,005	0,006	0,006	0,005	0,006	0,006		

Fakta om statistiken

Så görs statistiken

Den preliminära versionen av Inkomstfördelningsundersökningen 2001, HEK, är framtagen för samma population som den kommande definitiva versionen. HEK görs bland ett urval bland befolkningen. Populationen består av samtliga hushåll och individer som var folkbokförda i landet någon gång under undersökningsåret. Urvalsstorleken har under åren varierat mellan 10 000 och 19 000 hushåll. År 2001 var urvalet ca 15 000 hushåll.

Datainsamling sker genom en telefonintervju och genom insamling av uppgifter från administrativa register.

Tillförlitlighet

Skillnaden mellan denna rapport och den kommande definitiva versionen är att denna rapport bygger på ett register som inte är slutligt rättat och kontrollerat. Det innebär att skattningar och redovisade resultat i denna preliminära rapport inte nödvändigtvis kommer att överensstämma till fullo med den slutliga rapporten.

Eftersom undersökningen är en urvalsundersökning finns slumpfel. Den slumpmässiga osäkerheten, felmarginalen, som beror på urvalsfelet kan uttryckas i konfidensintervall. I tabellerna redovisas felmarginalen, det dubbla medelfelet (det 95-procentiga konfidensintervallet) i anslutning till skattningar av medelvärden för samtliga hushåll och Gini-koefficienter.

Fel i mätningen finns i uppgifterna som samlas in direkt från hushållen genom telefonintervjun. Intervjun genomförs under första kvartalet året efter undersökningsåret. Då flertalet av frågorna avser perioden ”hela året” eller ”största delen av året” är risken för minnesfel stor.

Kvaliteten i de uppgifter som hämtas in från andra myndigheters register har genom åren förbättrats och håller god kvalitet.

Hushållsredovisning

Denna rapport bygger uteslutande på hushållsredovisning. Vid hushållsredovisning får hushållet referenspersonens (se definition nedan) karakteristiska. Exempelvis är det referenspersonens ålder som avgör i vilken åldersgrupp ett hushåll ska klassas.

Definitioner

Kosthushåll är det hushållsbegrepp som används i denna rapport. Med kosthushåll menas det hushåll som utgörs av alla personer som bodde i samma bostad och hade gemensam ekonomi och kosthållning. I kosthushållet ingår t.ex. barn som är 18 år och äldre. Ett kosthushåll kan också bestå av flera generationer, syskon eller kompisar som bor tillsammans och har gemensam ekonomi och kosthushållning. Personer som normalt tillhör kosthushållet, men

som tillfälligt befann sig på annan ort p.g.a. arbete, studier eller militärtjänstgöring ingår i kosthushållet. Barn, som bor lika mycket hos båda föräldrarna, räknas med om de var folkbokförda i det aktuella hushållet.

Konsumtionsenheter

För att kunna jämföra disponibel inkomst och ekonomisk köpkraft mellan olika typer av hushåll utnyttjas ett viktsystem som bygger på att konsumtionen är relaterad till hushållets sammansättning, när det gäller antal hushållsmedlemmar och deras ålder. Den disponibla inkomsten divideras med en särskild konsumtionsvikt (ett konsumtionsenhetstal) som gäller för olika hushållsmedlemmar:

Första vuxen	1,16
Sammanboende person 2	0,76
Övriga personer 18- år	0,96
barn 11-17 år	0,76
barn 4-10 år	0,66
barn 0-3 år	0,56

Konsumtionsenhetstalen för alla hushållsmedlemmar summeras, och den totala disponibla inkomsten i hushållet divideras med denna summa. Detta förfarande justerar för stordriftsfördelar i stora hushåll och varierande behov hos olika medlemmar.

Referensperson är den person i hushållet som ger hushållet dess karakteristika. Oftast är det den person som har den högsta inkomsten.

Median, eller P50, motsvarar det mittersta värdet när man sorterat hushållen efter stigande inkomst.

Gini-koefficienten är ett mått på ojämlikhet. Koefficienten kan anta ett värde mellan 0 och 1. Ett högt värde på koefficienten visar på större ojämnlighet än ett lågt värde.

Den statistiska osäkerheten, felmarginalen, redovisas som det **dubbla medelfelet** (se felmarginal (+/-) i t.ex. tabell 1). Det är ett mått på slumpfelets storlek, dvs. det fel som uppstår på grund av att skattningen baseras på ett urval. Det dubbla medelfelet ger ett 95-procentigt konfidensintervall. Sannolikheten att intervallet omsluter populationsvärdet är således 95 procent.

Sammanräknad förvärvsinkomst är summan av inkomst av tjänst och inkomst från näringsverksamhet. Inkomsten inkluderar skattepliktiga inkomster utom kapitalinkomster. Det innebär att förutom inkomst från förvärvsarbete ingår även pensioner och socialförsäkringar som sjukpenning, föräldrapenning och arbetslöshetsförsäkring.

Disponibel inkomst för hushållet är summan av inkomster minus skatt och negativa transfereringar plus skattepliktiga och skattefria transfereringar.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet får man genom att dividera ett hushålls sammanlagda disponibla inkomst med dess sammanlagda konsumtionsvikt.